

ANGREP AV TREDREPERE

av FAGUS-rådgiver Anette Sundbye

Tredreperer (*Cossidae*) er sommerfugler som vanligvis angriper svekkede trær, det vil si trær som er stresset på grunn av klimaforhold, skade, sykdom eller lignende.

Generelt er svekkede trær mer attraktive for skadeinsekter enn friske trær. Svekkede trær vil ofte skille ut flere sekundære plantestoffer, for eksempel nitrogenholdige forbindelser, som fenoler og terpenoider. Disse kan tiltrekke insekter. Slike trær har ofte sår og sprekker som danner inngangsporter hvor insektene kan angripe. Svekkede trær har dessuten reduserte forsvarsmekanismer mot angrep og dør derfor gjerne fort hvis de blir angrepet av insekter. Friske trær, som har bedre forsvarsmekanismer, overlever vanligvis insektangrep.

Tredreperer i Norge

Det finnes tre arter av tredreperer i norsk natur. Vanlig tredreper (*Cossus cossus*) er en stor sommerfugl med vingespenn på opptil 10 cm. Denne arten finnes opp til Nordland, og er ganske vanlig sør for Dovre. Vanlig tredreper angriper og utvikler seg i forskjellige løvtrær, men foretrekker trær som er syke eller svekket. Det er sjelden man finner voksne sommerfugler, ettersom de er nattaktive. Larvene kan man derimot se inne i ganger i trestammen eller hvis de kryper ut av treet for å forpuppe seg. De er rødlig og skiller ut en ganske sterk og stikkende eddik-lignende lukt, antakeligvis som forsvar mot eventuelle fiender. De bruker 2-4 år på larveutviklingen, og hvis angrepene er store, kan trærne de lever i dø.

Vanlig tredreper (*Cossus cossus*)

Ospetredreper (*Lamellocossus terebra*) er påvist langs Oslofjorden og på Sørlandet. Den ligner på vanlig tredreper, men er spinklere. Den har to vedheng på hvert antenneledd, mens vanlig tredreper har antenneledd som i tverrsnitt ser ut som en oval plate.

Ospetredreper angriper kun osp. De foretrekker eldre, store og kraftige ospetrær, som ofte står solekspontert. Angrepne trær får svartaktige fortykninger ("kreft") rundt stammen. Ospetredreper er oppført som en sårbar art på norsk rødliste fordi gamle bestander av osp ofte fjernes.

Ospetredreper (*Lamellocossus terebra*)

Greindreper (*Zeuzera pyrina*) er påvist på Østlandet og Sørlandet, men er ganske sjelden. Voksne greindreperer har hvite vinger med svarte eller blå-svarte flekker. Den ytterste halvdelen av vingene er meget tynt skjellbelagt og nesten gjennomsiktig. Larvene gnager ganger i greiner eller tynne stammer av forskjellige løvtrær (blant annet ask, bjørk og lønn), og gjør enkelte ganger skade på epletrær.

Greindreper (*Zeuzera pyrina*)

Utseende og levevis

Voksne tredrepere er middels store til meget store sommerfugler, men hodet er ganske lite, og sugesnabelen er redusert eller mangler helt. De tar derfor ikke til seg næring som voksne, og lever ikke spesielt lenge. Forvingene er lange og forholdsvis slanke, og som oftest gråspraglete, noe som gir dem utmerket kamuflasje når de sitter på bark. Antennene er kam- eller fjærformede, særlig hos hannene. Hunnene er større og kraftigere enn hannene, og har mindre fjærformede antenner.

De store, rødlig larvene til tredreperne vekker oppsikt. Her larven til vanlig tredreper.

Voksne tredrepere flyr i juni-juli. De legger egg i små sprekker eller sår i barken. Når eggene klekker, borer larvene seg inn i treet. Larvene er pølseformede og opptil 10 cm lange. De har kraftig hodekapsel med sterke kjever. Larvene utvikler seg og lager gallerier (ganger) i treverk, stengler eller rett under barken på levende trær. Utviklingen tar gjerne opptil fire år. Angrepne trær kan ofte kjennes igjen ved at det er store utgangshull oppover stammen. Selv om tredrepere kan ta livet av enkelte trær, så er det sjelden at de er så tallrike at de gjør stor økonomisk skade.

Bekjempelse

Viktige tiltak er å gi trærne gode vekstbetingelser, ettersom tredrepere først og fremst angriper syke og svekkede trær. Man kan prøve å plukke eller drepe larver, for eksempel ved å stikke en lang, spiss stålwire inn i galleriene som "punkterer" larvene, men dette kan være vanskelig og tidkrevende. Dersom trærne er svært svekket, bør man skjære vekk og destruere (brenne) infiserte greiner og eventuelt hele stammer.

Det er tillatt å sprøyte med kjemiske midler, blant andre pyretroider, mot sommerfugllarver på løvtrær, men dette vil ha dårlig virkning mot tredrepere ettersom de lever såpass skjult. Systemiske midler er først og fremst beregnet på trær som er i god vekst, men dette er vanligvis ikke tilfelle når det er angrep av tredrepere.

Et effektivt middel kan være å behandle med gass eller røyk inne i galleriene (i så tilfelle må alle utgangshull tettes), men per i dag finnes det ingen plantevernmidler på det norske markedet som er tillatt brukt til gassing eller røyking.

Dersom det skal brukes andre midler eller bekjempelsesmetoder enn det som er tillatt, må det søkes om tillatelse (dispensasjon) fra Mattilsynet. Vanligvis vil vi ikke anbefale å bruke kjemiske midler i et grøntanlegg, siden det ferdes folk og dyr i området. Det beste er derfor å bruke forebyggende eller manuelle bekjempelsesmetoder.

Foto av voksne tredrepere: Kai Berggren, larve: K.T.Vogslund, Miljølære.no.

Anette Sundbye er forsker ved Bioforsk PlanteHelse.

Fakta-serien er et tilbud for abonnenter hos FAGUS Rådgivning. Copyright FAGUS. Ettertrykk er ikke tillatt.